

Sygn. akt III CSK 404/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 16 marca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa R. S.A.

przeciwko J.P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 16 marca 2007 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 25 maja 2006 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Działająca od 1992 r. spółka z o.o. P. prowadziła działalność w zakresie m.in. produkcji tworzyw sztucznych, kauczuku syntetycznego, farb, lakierów, kleju itp. W dniu 15 marca 2002 r. pozwany J.P. został powołany na prezesa zarządu tej spółki, a w lipcu 2002 r. nabył 100 % jej udziałów. Na dzień objęcia stanowiska przez pozwanego łączne długi spółki wynosiły 5 027 617,54 zł.

Wobec spółki toczyło się postępowanie układowe zakończone w dniu 6 marca 2002 r. umorzeniem postępowania. Poprzedni zarząd spółki w dniu 7 marca 2002 r. złożył w Sądzie Gospodarczym w R. wniosek o ogłoszenie upadłości; pozwany nie podtrzymał wniosku, na skutek braków formalnych został on zarządzeniem zwrócony dnia 9 kwietnia 2002 r.

Powód – R. Spółka Akcyjna, będący wierzycielem spółki P., uzyskał przeciwko niej dwa tytuły wykonawcze: wyrok Sąd Okręgowy w L. z dnia 12 czerwca 2002 r. na kwotę 151 644,88 plus 12 197,40 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz wyrok Sądu Rejonowego w R. z dnia 24 stycznia 2003 r. na kwotę 6 067,27 zł z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu w kwocie 1 662,20 zł.

Na wniosek powoda z dnia 9 września 2003 r. komornik wszczął i prowadził przeciwko spółce P., na podstawie wspomnianych tytułów wykonawczych, egzekucję z jej majątku. W dniu 14 lipca 2005 r. komornik wystosował do wierzyciela i dłużnika informację, że na obecnym etapie, egzekucja prowadzona do majątku dłużnika jest bezskuteczna, a wierzyciel w terminie 7 dni od daty otrzymania informacji winien wskazać mienie, z którego może być ona prowadzona, pod rygorem umorzenia postępowania.

Po objęciu przez pozwanego funkcji prezesa zarządu zostały zawarte z większością wierzycieli (14) odrębne porozumienia co do spłaty zobowiązań, celem uzdrowienia sytuacji finansowej spółki. Do końca 2004 r. zrealizowano w całości porozumienia na ogólną kwotę 491 357,20 zł i 1 924,25 euro. W toku realizacji pozostają porozumienia zawarte z 8 kolejnymi wierzycielami, obejmujące

kwoty: 1 793 163,41 zł, 93 285,20 euro i 87 281 USD, z czego część kwot już została uiszczona. Poza spłacaniem zaległych zobowiązań powstałych w wyniku prowadzenia spółki przez poprzedni zarząd, spółka prowadziła działalność gospodarczą, realizując bieżące zobowiązania. W związku z wnioskiem o ogłoszenie upadłości złożonym przez jednego z wierzycieli - "C." S.A. w dniu 5 lutego 2004 r., spłata zadłużenia w systemie ratalnym została wstrzymana w okresie toczącego się postępowania o ogłoszenie upadłości spółki. Postępowanie sądowe w tym przedmiocie zakończyło się postanowieniem z dnia 23 listopada 2004 r. oddalającym wniosek o ogłoszenie upadłości. Orzeczenie powyższe uprawomocniło się z dniem 5 kwietnia 2005 r.

Powołując się na bezskuteczność egzekucji prowadzonej z majątku spółki P. oraz na treść art. 299 k.s.h. powód w pozwie z dnia 25 sierpnia 2005 r. domagał się zasądzenie od pozwanego kwoty 157 712,15 zł z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu.

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2006 roku Sąd Okręgowy w R. oddalił powództwo. Sąd I instancji uznał, że powód nie wykazał, iż egzekucja z majątku spółki jest bezskuteczna; stwierdził, że egzekucja prowadzona przez komornika nie odnosiła się do całego majątku rzeczowej spółki. Sąd Okręgowy wskazał ponadto na twierdzenia pozwanego, że spółka dysponuje majątkiem w postaci urządzeń zwolnionych z zastawu bankowego. Dodatkowo Sąd Okręgowy podniósł, że w okresie wymagalności zobowiązań spółki wobec powoda, nastąpiła skuteczna ekskulpacja pozwanego jako członka zarządu oparta na art. 299 § 2 k.s.h., ponieważ wniosek o ogłoszenie upadłości został zgłoszony przez wierzyciela spółki, któremu również przysługuje takie prawo. W toku postępowania upadłościowego nie byłoby celowe wnoszenie identycznego wniosku przez pozwanego tylko dlatego, aby formalnie być w zgodzie z treścią powyższego przepisu.

Rozpoznający sprawę Sąd Apelacyjny, po uzupełnieniu ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd I instancji, uwzględnił apelację powoda i zmienił zaskarżony wyrok. Według Sądu II instancji w badanej sprawie, pomimo nie przeprowadzenia egzekucji przeciwko Spółce P. z całego jej majątku, materiał

dowodowy i dokonane na jego podstawie ustalenia faktyczne pozwalają na ocenę, że egzekucja wierzytelności powoda przeciwko rzeczonyj spółce jest bezskuteczna. Za trafnością takiego stwierdzenia przemawia przede wszystkim to, że skierowanie egzekucji do pozostałej części majątku spółki P. nie zmieniłoby sytuacji wierzyciela (powoda), gdyż rzeczy ruchome, jak i nieruchomości są objęte zastawem rejestrowym na rzecz banku i hipoteką, co potwierdza szereg okoliczności. Po pierwsze, został oddalony wniosek o ogłoszenie upadłości spółki P., a z materiału dowodowego sprawy wynika, że podstawą takiej decyzji sądu był art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze, czyli brak dostępnego majątku spółki, który wystarczyłby na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. Po drugie, egzekucja prowadzona z wniosku innego wierzyciela w latach 2002-2004 roku skierowana do nieruchomości oraz ruchomości okazała się bezskuteczna. Po trzecie, egzekucja skierowana do nieruchomości okazałaby się bezskuteczna z uwagi na zabezpieczenie hipotekami.

Powyższe okoliczności, nawet wobec nie podjęcia przez komornika czynności, wymienionych przez Sąd Okręgowy, wskazują na to, że nie ma żadnych wątpliwości, że wierzytelność powoda nie może być zaspokojona.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Instancji niewłaściwie zastosował art. 299 k.s.h. i stwierdził, że nastąpiła skuteczna ekskulpacja pozwanego, ponieważ wniosek o ogłoszenie upadłości został zgłoszony przez wierzyciela spółki. Zgodnie z art. 299 § 2 k.s.h. przesłanką wyłączającą odpowiedzialność członka zarządu spółki jest złożenie wniosku o jej upadłość we właściwym czasie. Co prawda przepis ten nie różnicuje kto tego dokona - członkowie zarządu czy wierzyciele, nie można jednak przyjąć, że złożenie wniosku zawsze i automatycznie będzie powodować brak odpowiedzialności członków zarządu. Podkreślić bowiem trzeba, że art. 299 § 2 k.s.h. wymaga złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości we "właściwym czasie".

"Właściwy czas" do wszczęcia postępowania upadłościowego, to czas właściwy ze względu na ochronę wierzycieli, czyli czas gdy wiadomo, że dłużnik nie będzie w stanie zaspokoić w całości wszystkich swoich wierzycieli, lecz jego sytuacja majątkowa nie kwalifikuje go jeszcze jako bankruta niezdolnego do

poniesienia nawet kosztów postępowania upadłościowe. W niniejszej sprawie wniosek o ogłoszenie upadłości został oddalony na podstawie art. 13 ust 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 roku prawo upadłościowe i naprawcze, wobec stwierdzenia, że majątek spółki P. był obciążony hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym w takim stopniu, że pozostały jej majątek nie wystarczał na zaspokojenie kosztów postępowania upadłościowego. W tej sytuacji nie można mówić o tym, że wniosek o ogłoszenie upadłości został zgłoszony we właściwym czasie.

Jeżeli chodzi o drugą przesłankę określoną w art. 299 § 2 k.s.h. to wskazać należy, że chodzi o taką sytuację, gdy członek zarządu wykaże, że nie mógł zgłosić wniosku o ogłoszenie upadłości, gdyż był nieobecny i nie mógł brać udziału w pracach zarządu, nie znał rzeczywistego stanu majątku spółki, został wprowadzony w błąd co do stanu majątku spółki, lub też powstanie zobowiązania i bezskuteczność egzekucji miały miejsce za kadencji innego zarządu. Pozwany nie wykazał żadnych z powołanych okoliczności.

W skardze pozwany zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego polegające na: a) niewłaściwym zastosowaniu art. 299 k.s.h. przez błędne przyjęcie, że pozwany ponosi odpowiedzialność za zobowiązania spółki, b) niewłaściwej wykładni art. 299 k.s.h. przez przyjęcie, że przepis ten umożliwia obciążenie członka zarządu kosztami procesu wynikającymi z tytułu wykonawczego wydanego przeciwko spółce, przeciwko której egzekucja okazała się bezskuteczna.

Ponadto pozwany zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy tj.: a) art. 233 k.p.c., art. 316 k.p.c., art. 382 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., b) art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie są zasadne zarzuty naruszenia powołanych przepisów prawa procesowego. Jak wynika z art. 398³ § 3 k.p.c. poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostają ustalenia faktów lub ocena dowodów, dokonana przez sąd apelacyjny. W tej sytuacji zarzut polegający na tym, że w zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny nie dokonał wszechstronnej oceny zebranych dowodów nie może być uwzględniony. W związku z tym, nie można również stawiać Sądowi Apelacyjnemu

zarzutu, że nie orzekał na podstawie stanu faktycznego z chwili zamknięcia rozprawy oraz, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie odpowiada wymogom określonym w art. 328 § 2 k.p.c. Jeżeli bowiem brak podstaw do podważenia ustaleń poczynionych przez sąd II instancji, to biorąc za punkt odniesienia dokonane przez niego ustalenia, nie można zasadnie postawić zarzutu, że nie orzekał na podstawie stanu faktycznego z chwili zamknięcia rozprawy lub iż nie podał w uzasadnieniu motywów swojego rozstrzygnięcia.

Gdy chodzi o zarzuty naruszenia prawa materialnego, to niezasadny jest zarzut naruszenia art. 299 k.s.h, które zdaniem skarżącego polega na tym, że Sąd Apelacyjny, uznał, iż na podstawie tego przepisu pozwany odpowiada również za zasądzone na rzecz powodowej spółki koszty postępowania sądowego. Jak wynika z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r. III CZP 118/06 (niepublikowana) odpowiedzialność członków zarządu na podstawie art. 299 k.s.h. obejmuje, zasądzone w tytule wykonawczym wydanym przeciwko spółce, koszty procesu. Sąd Najwyższy, w składzie orzekającym w niniejszej sprawie, w pełni podziela to stanowisko, gdyż z art. 299 k.s.h. nie wynika wyłączenie odpowiedzialności członka zarządu spółki z o.o. za zobowiązania dotyczące kosztów procesu. Jeżeli są to więc zobowiązania spółki, co do których egzekucja okazała się bezskuteczna, to nie ma podstaw, gdy uzna się, że członek zarządu odpowiada na podstawie art. 299 k.s.h., aby jego odpowiedzialność nie miała obejmować i takich zobowiązań.

Trafnie natomiast skarżący zarzucił naruszenie art. 299 k.s.h. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w rozpoznawanej sprawie. Sąd Apelacyjny, nawiązując do poglądów wyrażonych w literaturze i orzecznictwie, prawidłowo podkreślił, że bezskuteczność egzekucji może być wykazana wszystkimi dostępnymi dowodami. Z drugiej jednak strony, analizując ustalenia Sądu Okręgowego, z których wynikało, że komornik prowadząc egzekucję zaniechał zajęcia dwu wierzytelności na kwotę 11 590 zł i 1 738,50 zł, uznał, że biorąc pod uwagę niewielką w stosunku do dochodzonej pozwem wartość tych wierzytelności, można uznać, że powód wykazał bezskuteczność egzekucji w rozumieniu art. 299 k.s.h. Poglądu tego nie można podzielić. Jeżeli bowiem z ustaleń poczynionych przez oba orzekające Sądy wynika, że gdyby komornik należycie prowadził egzekucję, to powodowa spółka

mogła przynajmniej częściowo zaspokoić swoją wierzytelność, nie mamy do czynienia ze spełnieniem przesłanki przewidzianej w art. 299 § 1 k.s.h. Sąd badając tę przesłankę nie może uznać, że jeżeli niezaspokojenie wierzyciela wynika ze złego prowadzenia egzekucji przez komornika, to jest to bezskuteczność egzekucji, która w konsekwencji pociąga za sobą odpowiedzialność członka zarządu. Przy takim ustaleniu przynajmniej w części, w której niezaspokojenie wierzytelności wynika z zaniedbań komornika, nie można obciążać odpowiedzialnością członka zarządu, na podstawie art. 299 k.s.h.

Zarzut niewłaściwego zastosowania art. 299 k.s.h. uzasadniony jest także jeszcze z innego powodu. Z ustaleń Sądu Apelacyjnego wynika, że na dzień 30 września 2004 r. spółka P., ze względu na zajęcie jej składników majątkowych hipoteką i zastawami nie byłaby w stanie pokryć nawet kosztów postępowania upadłościowego. Stan ten utrzymywał się w następnych latach. Sąd ten ustalił ponadto, że egzekucje prowadzone przeciwko spółce P. w latach 2002 i 2004 skierowane do jej ruchomości i nieruchomości okazały się bezskuteczne. Przy tak poczynionych ustaleniach oraz powoływaniu się przez pozwanego na to, że istnieją okoliczności zwalniające go z odpowiedzialności na podstawie art. 299 § 2 k.s.h., Sąd Apelacyjny nie podjął żadnej próby odpowiedzi na pytanie czy, gdyby pozwany zgłosił wniosek o ogłoszenie upadłości, to zmieniłoby to w jakikolwiek sposób sytuację powodowej spółki. Innymi słowy, czy w świetle ustaleń Sądu Apelacyjnego można stwierdzić, że w całym okresie pełnienia przez pozwanego funkcji członka zarządu, zgłoszenie wniosku o upadłość doprowadziłoby do oddalenia takiego wniosku ze względu na niemożliwość pokrycia przez spółkę nawet kosztów postępowania upadłościowego. Dopiero jednoznaczna odpowiedź na to pytanie może wykluczyć lub uzasadnić odpowiedzialność pozwanego w świetle art. 299 § 2 k.s.h. Z przepisu art. 299 § 2 k.s.h. wynika, przecież wyraźnie, że członek zarządu nie odpowiada, nawet w razie nie zgłoszenia wniosku o upadłość we właściwym czasie, jeżeli wierzyciel nie poniesie przez to szkody. Skoro zaś sam sąd w swoich ustaleniach wskazuje że zgłoszenie wniosku o upadłość w okresie gdy pozwany pełnił funkcję członka zarządu, nie spowodowałoby prawdopodobnie wszczęcia tego postępowania, to tym samym, złożenie wniosku o upadłość w niczym nie zmieniłoby sytuacji powodowej spółki. Bez wyraźnego wyjaśnienia tej okoliczności

brak zaś podstaw do uznania, że pozwany ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 299 k.s.h.

Mając na względzie, że zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej okazały się w części uzasadnione Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.s.h., orzekł jak w sentencji.